

KS. WOJCIECH GUZEWICZ*

HISTORIA DIECEZJI ELCKIEJ W LATACH 1992-2017 (WYBRANE ZAGADNIENIA)

Powstawanie diecezji elckiej 25 marca 1992 r. kształtowało wiele różnorodnych uwarunkowań i czynników o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym¹. Oficjalne dokumenty Kościoła, różne wypowiedzi hierarchów oraz opracowania naukowe wskazują jako podstawową przyczynę powołania diecezji elckiej (oraz innych) chęć usprawnienia działalności duszpasterskiej Kościoła, przybliżenia biskupów oraz instytucji diecezjalnych do wiernych (a także wiernych do hierarchów)². Taką właśnie tendencję w Kościele można wiązać z duchem pontyfikatu św. Jana Pawła II, który intensyfikację pracy ewangelizacyjnej widział nie tylko w nowych formach i nowych mediach, ale także w przybliżaniu duchowieństwa do wiernych.

Celem niniejszej pracy jest przybliżenie dziejów diecezji elckiej w pierwszym 25-leciu jej istnienia. Chodzi tu głównie o sprawy związane z organizacją i strukturą diecezji, demografię (w tym duchowieństwo i życie zakonne), I Synod Diecezji Elckiej, budownictwo i zabytki sakralne, instytucje kościelne (Kuria Biskupia, Wyższe Seminarium Duchowne, Sąd Biskupi, Caritas), środki społecznego przekazu, instytucje teologiczne oraz główne kierunki duszpasterstwa. Chociaż przedstawiony materiał nie wyczerpuje całości zagadnienia,

* ks. prof. zw. dr hab. Wojciech Guzewicz – Dziekan Wydziału Studiów Technicznych i Społecznych w Elku Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; e-mail: wojciech.guzewicz@uwm.edu.pl

¹ Zob. W. Guzewicz, *Przemiany administracyjne Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce na przełomie XX i XXI wieku i powstanie diecezji elckiej*, w: *Ukraina – Polska – Unia Europejska. Ze studiów nad przekształceniami ustrojowymi na przełomie XX i XXI wieku*, red. H. Stroński, J. Gołota, O. Krasiński, Lwów-Olsztyn-Ostrołęka 2014, s. 257-263; W. Ziemia, *Struktura diecezji elckiej w chwili jej powstania*, w: *Przeszłość natchnieniem dla teraźniejszości. Sympozjum historyczne i świętowojeckowe. Elk, 20-22 kwietnia 1994*, red. K. Brzostek, T. Ratajczak, M. Salamon i in., Elk 1996, s. 5-18.

² Wskazywane są także inne aspekty tej reformy, jak zmiana struktury Episkopatu Polski, gdzie dotychczas wielką przewagę liczebną mieli biskupi pomocniczy).

często tylko sygnalizuje wybrane jego elementy, to z pewnością znacznie przybliży dzieje w/w diecezji.

1. Choć teren diecezji elckiej jest dość rozległy (obejmuje bowiem 11 tys. km²), to zamieszkuje go dziś niespełna 400 tys. katolików (dla porównania w diecezji elbląskiej na znacznie mniejszym obszarze – 9,5 tys. km² – mieszka o 30 tys. katolików więcej, a w diecezji warmińskiej obejmującej swym obszarem teren 12 tys. km² liczbę katolików szacuje się na blisko 650 tys.). Dane te wskazują, iż w porównaniu z początkiem okresu badawczego liczba katolików na tym terenie zmniejszyła się o blisko 100 tys. osób. Powodem tak znacznego ubytku ludności jest przede wszystkim duża migracja, zarówno poza granice Polski, jak i do większych miast w kraju oraz mały przyrost naturalny. Największe zmiany pod tym względem dokonały się na wsi. Powyższe czynniki sprawiają także, że tereny diecezji Polski północno-wschodniej zaliczane są do najsłabiej zaludnionych i najbiedniejszych obszarów w całej Polsce³.

2. Po 25. latach funkcjonowania diecezji elckiej można stwierdzić, że utrwaliła ona swoje istnienie na mapie polskiego Kościoła i w świadomości duchowieństwa i wiernych, pomimo różnych obaw, jakie towarzyszyły jej powstaniu. Z czym wiązały się te obawy? Przede wszystkim w diecezji elckiej dochodziło do połączenia dwóch obszarów o znacząco odmiennej przeszłości i tradycjach kulturowych. Tereny odłączone od diecezji łomżyńskiej przez kilkaset lat zamieszkiwali w większości katolicy, należały one w przeszłości do I i II Rzeczypospolitej. Odmienne kształtowały się dzieje części mazurskiej diecezji. Ziemie zagospodarowywane przez Krzyżaków od XIV wieku, zasiedlane w głównej mierze przez osadników z północnego Mazowsza w wieku XV, przez krótki czas były katolickie, ale już od roku 1525 po rok 1945 dominowane zostały przez wyznanie ewangelickie. Po zakończeniu II wojny światowej Mazury wyludniły się w takim stopniu, że można by to porównać do sytuacji z wieku XIII, gdy Jaćwingowie opuścili swoje rodzinne strony, lub do początku wieku XVIII, kiedy dżuma pozbawiła życia nierzadko 90-100% mieszkańców poszczególnych miejscowości. Dotychczasowi mieszkańcy, niemieckojęzyczni obywatele III Rzeszy, w sporej części Mazurzy posługujący się na co dzień specyficzną gwarą polską, przenieśli się na Zachód, głównie do Republiki Federalnej Niemiec. Jednak w krótkim czasie obszary te zasiedlili Polacy w 3 głównych grupach: tzw. repatrianci, czyli przesiedleńcy z Grodzieńszczyzny, Wileńszczyzny, Nowogródzkiej i innych ziem kresowych; mieszkańcy z przygranicznych obszarów przedwojennej Polski; mieszkańcy różnych miejscowości z całej Polski, skierowani na tzw. Ziemie Odzyskane

³ Zob. W. Guzewicz, *Z dziejów diecezji elckiej w latach 1992-2007*, „Studia Elckie” 10(2008), s. 163-191; M. Szczęsny, *Spoleczne podłoże tworzenia struktur organizacyjnych diecezji elckiej*, „Elckie Studia Teologiczne” 3(2002), s. 288n.; B. Kumor, *Geografia historyczna dzisiejszej diecezji elckiej*, w: *Przeszłość natchnieniem dla teraźniejszości...*, dz. cyt., s. 31-33.

służbowo bądź przybyli ze względu na różne motywy osobiste⁴. Pomimo niemal 50 lat wspólnego życia mieszkańcy Mazur nie stworzyli wspólnoty podobnej do społeczności historycznych ziem polskich. Połączenie tych dwóch tradycji, łomżyńskiej i warmińskiej albo mazurskiej i augustowsko-suwałkosejneńskiej, było zadaniem niezwykle trudnym i chyba nie do końca udało się je wykonać, chociaż wiele na tym polu osiągnięto. Najważniejsze działania w zakresie to organizacja uroczystości ogólnodiecezjalnych, jak np. dożynki, w poszczególnych miejscowościach obu subregionów, pielgrzymki do sanktuariów diecezjalnych, peregrynacje figury Matki Bożej Fatimskiej i obrazu Jezusa Miłosiernego, przenoszenie proboszczów i wikariuszy pomiędzy poszczególnymi parafiami. Ważną rolę integracyjną odegrały także obchody millenium śmierci św. Wojciecha i św. Brunona oraz wizyta papieża Jana Pawła II, na którą złożyła się msza św. w Elku oraz część rekreacyjno-turystyczna na Suwalszczyźnie i Augustowszczyźnie⁵.

3. W ciągu 25. lat istnienia diecezja elcka miała 3 biskupów diecezjalnych i 2 pomocniczych. Do osiągnięć pierwszego bpa elckiego – Wojciecha Ziembę należy m.in. zbudowanie struktur diecezji elckiej (powołanie m. in. kurii biskupiej, sądu, seminarium duchownego, diecezjalnej Caritas itd.), organizacja wizyty Ojca Świętego w diecezji w czerwcu 1999 r., I Synod Diecezjalny oraz budowa Diecezjalnego Centrum Pastoralno-Administracyjnego w Elku⁶. Z kolei bp Edward Samsel zachował się w pamięci środowiska jako współorganizator struktur diecezji elckiej, człowiek modlitwy o wielkim sercu, dobry duszpasterz, propagator wartości narodowych i patriotycznych, miłośnik Kurpiowszczyzny – miejsca swego pochodzenia⁷. W czasie rządów obecnego biskupa elckiego – Jerzego Mazura miało miejsce kilka ważnych wydarzeń, m.in. utworzenie Centrum Pastoralno-Oświatowego (2005), utworzenie dwóch Szlaków Papieskich: „Tajemnice Światła” i „Tajemnice Zawierzenia” (2008), powołanie Wigierskiego Areopagu Nowej Ewangelizacji, wybudowanie kaplicy i biblioteki seminaryjnej w Elku, a przy Katedrze elckiej kaplicy pw. św. Jana Pawła II i krypty biskupów elckich⁸. Na odrębną uwagę zasługuje biskup po-

⁴ W. Guzewicz, *Rozwój organizacyjny diecezji elckiej w latach 1992-2012*, w: *Dwudziestolecie archidiecezji i metropolii warmińskiej. Wierność tradycji – służba współczesności*, red. A. Kopiczko, Olsztyn 2012, s. 185-200; A. Kopiczko, *Kościół warmiński a polityka wyznaniowa po II wojnie światowej*, Olsztyn 1996; Szorc A., *Dzieje diecezji warmińskiej (1243-1991)*, Olsztyn 1991.

⁵ W. Guzewicz, *Przeszłość i teraźniejszość diecezji elckiej*, w: *Diecezja elcka*, red. K. Bujnowski, W. Guzewicz, A. Kubasik, Elk 2009, s. 10-19 [brak nazwiska autora przy artykule].

⁶ Zob. Arcybiskup Wojciech Ziemia Metropolita Warmiński Doktor Honoris Causa Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, red. M. Jodkowski, Olsztyn 2011.

⁷ Zob. A. Pieńkowski, *Życie i działalność bpa Edwarda Eugeniusza Samsela 1940-2003*, Elk 2014.

⁸ Szerzej nt. bpa Jerzego Mazura w książce pt. *Veni, Sancte Spiritus. Księga pamiątkowa poświęcona Księdzu Biskupowi Jerzemu Mazurowi*, red. W. Guzewicz, S. Strękowski, Elk 2013.

mocniczy Romuald Kamiński, jedyny spośród 4 biskupów, który pochodzi z terenu diecezji elckiej.

4. Za bardzo ważne osiągnięcie nowej diecezji należy uznać zorganizowanie sprawnie działających instytucji diecezjalnych: kurii biskupiej, sądu biskupiego oraz wyższego seminarium duchownego. Dzięki temu można było poradzić sobie z wieloma zagrożeniami – rzeczywistymi bądź potencjalnymi. Przede wszystkim z sukcesem utworzono kurię biskupią. W pierwszych latach jej tworzenia korzystano z wiedzy i umiejętności kapłanów starszych, z pewnym doświadczeniem, jak bp Wojciech Ziemia, bp Edward Samsel, ks. Włodzimierz Wielgat, ks. Zygmunt Kopiczko czy ks. Marian Salamon. Szybko jednak do kurii przyszli młodzi księża, wykształceni już w elckim WSD. Symbolem tych zmian stało się objęcie funkcji kanclerza kurii przez ks. Antoniego Skowrońskiego w 2004 r. W 2012 r. w zasadzie wszystkie ważniejsze funkcje kierownicze w elckiej kurii zajmowali absolwenci WSD w Elku⁹.

Podobnie symboliczne było objęcie funkcji rektora Wyższego Seminarium Duchownego w Elku przez ks. dra Andrzeja Jaśkę w 2010 r. Utworzenie elckiego seminarium w 1992 r. przez mechaniczne przeniesienie wszystkich alumnów urodzonych na obszarze nowej diecezji z seminariów olsztyńskiego i łomżyńskiego było posunięciem, które może budzić wątpliwości. Innym problemem było skompletowanie odpowiedniej kadry naukowo-dydaktycznej – na terenie diecezji nie było żadnego ośrodka akademickiego, najbliższe od Elku znaczące ośrodki to Białystok i Olsztyn. Trudności udało się jednak przezwyciężyć, po dwudziestu pięciu latach WSD w Elku uzyskało dużą stabilność w zakresie kadry naukowo-dydaktycznej, jak i warunków studiowania. Pewnym niedosytem jest to, iż tylko jeden z absolwentów tej uczelni (ks. Wojciech Guzewicz) uzyskał stopień doktora habilitowanego, a niedługo później tytuł profesora tytularnego (w diecezjach, które powstały w tym samym czasie, co diecezja elcka, liczba ta jest kilkakrotnie większa). Do ważnych osiągnięć środowiska naukowego skupionego wokół seminarium należy zaliczyć „Studia Elckie”, pismo o wysokiej ponadlokalnej renomie naukowej¹⁰.

Powołanie Sądu Biskupiego w Elku należało do ryzykownych decyzji pierwszego biskupa diecezji (W. Ziemy). W roku powstania diecezji nie istniały obiektywne warunki kadrowe i techniczne do utworzenia w Elku sądu biskupiego i były propozycje rozwiązania tego problemu. Wykorzystano jednak po części osoby bez formalnych kwalifikacji do pełnienia funkcji w takim sądzie, częściowo skorzystano z pomocy zewnętrznej. Po dwudziestu pięciu

⁹ Zob. A. Skowroński, *Przeszłość i teraźniejszość elckiej kurii diecezjalnej w kontekście dwudziestolecia istnienia diecezji elckiej*, w: „*Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej*”. 20 rocznica powstania diecezji elckiej, red. W. Guzewicz, Elk 2012, s. 51-80.

¹⁰ A. Jaśko, *20 lat Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej (1992-2012)*, w: „*Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej*” ..., dz. cyt., s. 81-102.

latach elcki sąd był już sprawnie działającą instytucją, dysponującą kadrami ze sporym doświadczeniem¹¹.

Osiągnięciem diecezji jest niewątpliwie utworzenie Caritas. Elcka Caritas jest największą organizacją charytatywną w północno-wschodniej Polsce, działalnością w zakresie szeroko pojętej pomocy społecznej oraz rozwoju lokalnego. Powołał ją do życia bp Wojciech Ziemia dekretem z dnia 1 września 1992 r. Wtedy też przyjęto statut, który w 2004 r. został zmieniony przez bpa Jerzego Mazura. Caritas Diecezji Elckiej prowadzi wiele ośrodków: dom księży emerytów, domy dziecka, noclegownię im. św. o. Pio, liczne świetlice i centra charytatywne dla dzieci i młodzieży na terenie całej diecezji, warsztaty terapii zajęciowej, ośrodek wypoczynkowo-szkoleniowy „Dom św. Rodziny”, ośrodki wakacyjne dla dzieci, stacje opieki, gabinety stomatologiczne oraz kilka aptek św. Brunona itd.¹².

5. W przypadku powoływania i rozwoju organizacyjnej instytucji diecezjalnych ważnym i korzystnym uwarunkowaniem jest to, że sposób ich powoływania oraz następnie działania został dość szczegółowo opisany w przepisach prawa kościelnego. Diecezję można przeto uznać za konstrukcję prawną, którą należy wypełnić treścią, urzeczywistnić w konkretnych realiach. W przypadku diecezji elckiej, zajmującej tereny północno-wschodniej Polski, ze zlokalizowanym tam krajowym biegunem zima, warunki geograficzne, klimatyczne i społeczne wydają się niekorzystne dla budowy takiej instytucji, jak diecezja. Nielatwo pogodzić bowiem takie cele, jak mała odległość do świątyni z niskim zaludnieniem czy utrzymanie gęstej sieci kościołów i kaplic z wysokimi wskaźnikami bezrobocia i ubóstwa wśród wiernych. Można w tym zakresie zauważyć różnicę pomiędzy sytuacją w miastach i sytuacją na wsi. Miasta potrzebowały nowych świątyni, na przykład w Elku od 1945 r. do końca lat 80-tych XX wieku działały dwie parafie – zarówno na potrzeby miasta 25-tysięcznego, jak i po latach na potrzeby społeczności 50-tysięcznej. Dlatego większość z kilkudziesięciu nowych parafii powstała przede wszystkim w miastach i tam wybudowano większość nowych kościołów i kaplic. W parafiach wiejskich przeważają budowle starsze, nierzadko zabytkowe, trudne do utrzymania dla wspólnot liczących kilkuset lub kilkanaście setek wiernych. Utrzymanie wielu wiejskich parafii przy obecnych tendencjach demograficznych może okazać się trudne już w perspektywie najbliższych kilkudziesięciu, a nawet kilkunastu lat.

6. Omawiany obszar wpisany jest w 21 dekanatów oraz 151 parafii. Opiekę duszpasterską sprawuje na nim ok. 350 kapłanów diecezjalnych i zakonnych. Oznacza to, iż na jednego kapłana przypada tu ok. 1200 wiernych, a na jedną parafię prawie 3000 katolików. Są to, jak się wydaje, stosunkowo dobre

¹¹ Szerzej na ten temat w książce pt. *Profesor i przyjaciel. Ks. Edmund Przekop (1937-1999)*, red. W. Guzewicz, „Episteme” 47(2005), s. 175.

¹² Zob. J. Dziatkowiak, *Caritas Diecezji Elckiej w latach 1992-2012*, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”..., dz. cyt., s. 171-190.

warunki do prowadzenia duszpasterstwa i życia religijnego. Wprawdzie rozwój sieci parafialnej, znacznie „przybliżył kapłana do wiernych” (było to głównym motywem tworzenia parafii w pierwszych latach funkcjonowania diecezji), ale utworzenie nowych ośrodków spowodowało zagrożenie w postaci braku pieniędzy na utrzymania obiektów sakralnych oraz parafii. Problem ten zarysowuje się szczególnie ostro w parafiach o małej liczbie wiernych (do 1000 osób), których w diecezji ełckiej jest dziś blisko 50, co stanowi aż 1/3 ogółu parafii¹³.

Podstawą funkcjonowania parafii jest posiadanie własnego kościoła lub kaplicy. W 20-lecie istnienia diecezji ełckiej oraz kilku latach poprzedzających jej powołanie erygowano tu ok. 30% spośród istniejących obecnie ok. 150 parafii, co wiązało się z koniecznością pobudowania świątyni. Jednocześnie wiele zabytkowych kościołów, wśród nich kilkadziesiąt poniemieckich w części mazurskiej, wymagało remontów. Generalnie stare obiekty sakralne zostały ujęte w rejestrach zabytków¹⁴, ale w większości nie są to arcydzieła architektury i pozyskanie środków zewnętrznych na ich remonty i renowacje zależne jest od determinacji i zapobiegliwości proboszczów.

7. W obrębie działań pastoralnych na plan pierwszy wysuwa się duszpasterstwo specjalistyczne, w diecezji ełckiej ukierunkowane przede wszystkim na rodzinę i małżeństwo, a także na dzieci i młodzież¹⁵.

W obrębie duszpasterstwa grup zawodowych oraz grup o określonej specyfice (chorych, głuchoniemych, nadzwyczajnych szafarzy Komunii św., niepełnosprawnych, więźniów, wiernych języka litewskiego) występuje także

¹³ Zob. W. Guzewicz, *Diecezja ełcka w zarysie 1992-2012*, Ełk 2012.

¹⁴ Zachowane zabytki architektury i budownictwa sakralnego w diecezji ełckiej mają stosunkowo późny rodowód. Zaledwie 1% pochodzi sprzed 1500 r., około 5% powstało w XVI-XVIII w., natomiast pozostałe są datowane na lata 1800-1950, z czego zdecydowana większość powstała w drugiej połowie XIX w. i w pierwszej ćwierci XX w. Do najstarszych obiektów zabytkowych należą: kościół w Węgielsztynie z początków XV w. oraz kościół w Miłkach z końca XV w. Zdecydowana większość obiektów sakralnych jest murowana, niekiedy tylko spotykamy kościoły drewniane (np. w Berżnikach, w Wieliczkach, w Ostrymkole, w Mikaszówce). Najstarsze kościoły znajdują się w zachodniej części diecezji. Są to obiekty nieduże, o skromnym wystroju architektonicznym i surowym wnętrzu, typowym dla zborów ewangelickich. Z obiektów późniejszych, XVII i XVIII-wiecznych, na uwagę zasługują przede wszystkim zespoły klasztorne: dominikanów w Sejnach i kamedułów w Wigrach. Pierwszy z nich pochodzi z XVII w. i składa się z kościoła oraz budynku klasztorowego z wirydarzem: szczególnie interesujący jest kościół (od 1973 r. bazylika mniejsza) z bogatym wnętrzem barokowym. Drugi zespół – wigierski z XVIII w. – znajdujący się na sztucznie usypanych tarasach półwyspu jeziora Wigry odznacza się imponującym rozplanowaniem przestrzennym oraz malowniczością położenia. Wiek XIX jest reprezentowany przez klasycystyczne kościoły w Suwałkach i Raczkach. Liczna grupa zabytków sakralnych, zbudowanych w stylu neogotyckim (m. in. kościoły w Ełku, Augustowie (od 2001 r. bazylika mniejsza), Gołdapi, Lipsku, Puńsku, Sterławkach Wielkich, Sztabinie) pochodzi z drugiej połowy XIX w. i początku XX w. Zob. *Zabytki architektury i budownictwa w Polsce*, t. 40: *Województwo suwalskie*, Warszawa 1986.

¹⁵ Zob. J. Uchan, *Rozwój inicjatyw duszpasterskich diecezji ełckiej w latach 1992-2012*, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”..., dz. cyt., s. 111-124.

duszpasterstwo pielgrzymkowe, powołaniowe, trzeźwościowe; może dorobek diecezji elckiej nie jest tu szczególnie imponujący, ale w skali kraju także działa tylko kilkanaście rozwiniętych duszpasterstw (obok kilkudziesięciu mniejszych, specyficznych)¹⁶.

Duszpasterstwa ruchów, stowarzyszeń i innych organizacji katolickich wiążą się ze skalą działalności tych ruchów w diecezji: istnieje ich tu kilkanaście, szersze informacje o swej działalności upowszechnia kilka. Dane ilościowe na temat aktywności duszpasterskiej świeckich nie są imponujące, odnośnie do pomiaru jakościowego brak danych, a być może i wiarygodnych narzędzi¹⁷.

Wypada wspomnieć jeszcze o jednej formie aktywności Kościoła elckiego, a mianowicie o katechizacji. Katechizacja ma dobre fundamenty prawne i korzysta ze sprawnej organizacji w strukturach placówek oświatowych. Realizowana poza tymi strukturami katechizacja dorosłych wypada słabiej¹⁸.

Bogactwo Kościoła lokalnego tworzą sanktuaria, miejsca wzmoczonego kultu i cel pielgrzymek. Diecezja elcka „odziedziczyła” 7 sanktuariów, w pierwszym 25-leciu jej istnienia powstały 3 nowe. Rysem charakterystycznym diecezji w tej dziedzinie jest przewaga sanktuariów maryjnych¹⁹.

O specyfice diecezji elckiej stanowią także media kościelne, w swej masie są to przeważnie gazetki parafialne i strony internetowe; na szczególne wyróżnienie zasługuje tu czasopismo „Martyria” ze względu na długi czas istnienia i dużą pracę ewangelizacyjną²⁰.

8. Czynnikiem decydującym o dotychczasowym sukcesie diecezji okazali się ludzie – i ludzie zadecydują o jej przyszłości. W pierwszych latach istnienia diecezji, w okresie budowania jej zrębów, niektórzy lepiej wykształceni bądź obdarzeni szczególnymi talentami księży podejmowali się wielu zadań, pełnili po kilka funkcji równolegle. Obok wymienionych powyżej duchownych warto przypomnieć nazwiska innych zasłużonych kapłanów oraz niektóre ich zasługi. Są to m.in. bp Jerzy Mazur, bp Romuald Kamiński, ks. Edmund Przekop (profesor, prawnik, główny animator I Synodu Diecezjalnego), ks. Marian Szczęsny (animator lokalnych mediów, wykładowca, kapłan odpowiedzialny za budowę Diecezjalnego Centrum Pastoralno-Administracyjnego), ks. Roman Forycki SAC (rektor WSD), czy ks. Tadeusz Herman (dyrektor Caritas, ekonom diecezji)²¹.

¹⁶ Zob. *Schematyzm diecezji elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, red. A. Skowroński i in., Elk 2012.

¹⁷ Por. S. Józwiak, *Ruchy formacyjne w diecezji elckiej*, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”..., dz. cyt., s. 191-208.

¹⁸ Zob. Z. Chmielewski, *Dwadzieścia lat katechezy w diecezji elckiej*, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”..., dz. cyt., s. 147-170.

¹⁹ W. Guzewicz, *Sanktuaria diecezji elckiej*, Elk 2011.

²⁰ Tenże, *Leksykon prasy katolickiej diecezji elckiej*, Elk 2015; tenże, „Martyria” jako organ prasowy Kościoła elckiego w latach 1990/1992-2012, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”..., dz. cyt., s. 341-352; tenże, *Prasa katolicka w diecezji elckiej w latach 1992-2002*, „Elckie Studia Teologiczne” 6(2005), s. 133-159.

²¹ Zob. „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”..., dz. cyt., s. 372.

9. Duchownym, który może symbolizować nowe czasy i nowe wyzwania w diecezji ełckiej, jest ks. dr Dariusz Kruczyński, absolwent ełckiego WSD, dyrektor diecezjalnej Caritas. W ciągu kilku – kilkunastu lat kierowania organizacją przez tego młodego księdza stała się ona jedną z prężniej działających w Polsce. Odpowiedzią na problem ubóstwa w diecezji stało się nie tylko pozyskiwanie zewnętrznych środków pomocowych. Towarzyszy temu aktywizacja wielu wiernych, skupionych w parafialnych zespołach Caritas, wolontariuszy przeznaczających swój czas, swoją energię i pracę, a nierzadko także środki materialne na rzecz misji charytatywnej swojego Kościoła²².

10. Względnie niski poziom wykształcenia oraz aktywności społecznej był jednym z uwarunkowań towarzyszących powstaniu diecezji ełckiej, a wzrastający poziom wykształcenia i aktywności wiernych może stać się jednym z głównych czynników jej rozwoju w przyszłości. Szansą rozwojową diecezji może stać się jej atrakcyjność turystyczno-rekreacyjna. Trudno dziś wyobrazić sobie, jak ona zostanie wykorzystana, ale oznaką tego, iż bierze się ją pod uwagę, jest ustanowienie w 2008 r. dwóch szlaków turystycznych: pieszego Szlaku Papieskiego „Tajemnice Światła” (170 km z Ełku na Wigry) i kajakowego Szlaku Papieskiego „Tajemnice zawierzenia” (140 km z Wigier do Studziennej)²³.

* * *

Mam nadzieję, że podane przeze mnie informacje ułatwią Państwu wejrzenie w życie naszego Kościoła diecezjalnego i skłonią do głębokiej refleksji, a przede wszystkim dziękczynienia Panu Bogu, od którego pochodzi wszelkie dobro.

HISTORY OF THE DIOCESE OF ELK IN THE YEARS 1992-2017 (SELECTED ISSUES)

Summary

In the article the author presents the history of the Diocese of Elk in the years 1992-2017. It discusses the most important issues related to this diocese, for example: organization and structure, clergy and demography, first synod of the diocese, architecture and art, church institutions, seminary, caritas, media and religious and pastoral life. Although the presented material does not exhaust the whole of the issue, it often signals only the selected elements, it certainly brings the history of the aforementioned diocese to a close.

Key words: Church in Poland, Diocese of Ełk, history.

²² Zob. D. Kruczyński, *Krzyk i wołanie biednych. Kościół ełcki w służbie ubogim*, Ełk 2011.

²³ Por. J. Mazur, *Słowo pasterskie biskupa ełckiego z okazji jubileuszu dwudziestolecia istnienia diecezji*, w: „Przeszłość jest to dziś tylko cokolwiek dalej”..., dz. cyt., s. 13-18.